

পাঠ : ৬

সম্পদ

মূল অৰ্থতা :

- সম্পদ কি আৰু ইয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে ধাৰণা পোৱা।
- বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সম্পদ সম্পৰ্কে বুজি পোৱা।
- সম্পদসমূহৰ সংৰক্ষণৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰিব পৰা
- প্ৰাকৃতিক সম্পদ আৰু মানৱ সম্পদৰ সম্পৰ্ক বুজি পোৱা।
- সম্পদ আৰু উন্নয়নৰ সম্বন্ধ সম্পৰ্কে জনা।

আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ প্ৰয়োজন পূৰাবলৈ বিভিন্ন সামগ্ৰী বা দ্ৰব্যৰ প্ৰয়োজন। মানুহৰ এনে প্ৰয়োজন পূৰাবলৈ কোনো উৎসৰ পৰা আহৰণ কৰিব পৰা দ্ৰব্য সামগ্ৰীসমূহেই সম্পদ। বায়ু, পানী, মাটি, সূৰ্যৰ শক্তি, উদ্ভিদ, কয়লা আদি সকলো একো একোটা সম্পদ। আমি বাস কৰা পৃথিৱীখন বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সম্পদেৰে ভৰপূৰ হৈ আছে। প্ৰকৃতিত পোৱা সম্পদসমূহৰ সদ্যৱহাৰৰ ওপৰতে মানৱজাতিৰ প্ৰগতি আৰু ভৱিষ্যত নিৰ্ভৰ কৰে।

এইখিনিতে প্ৰশ্ন উঠিব পাৰে— আমি দেখা পোৱা সকলোবোৰ দ্ৰব্য সামগ্ৰীয়ে সম্পদ নে? আমি প্ৰকৃতিত পোৱা সকলোবোৰ দ্ৰব্য বা সামগ্ৰীয়ে সম্পদ নহয়। আমি নজনা বা ব্যৱহাৰ নকৰা বস্তুতো দ্ৰব্য বা সামগ্ৰী আছে, যিবোৰ আমাৰ প্ৰয়োজন পূৰাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হোৱা নাই। সেইবাবে এনেবোৰ দ্ৰব্য-সামগ্ৰী সম্পদ হিচাপে পৰিগণিত হোৱা নাই। আমাৰ বিভিন্ন প্ৰয়োজনসমূহ দ্ৰব্য-সামগ্ৰীয়ে পূৰণ কৰে আৰু ইয়াৰ উপযুক্ত ব্যৱহাৰে দ্ৰব্য-সামগ্ৰীসমূহক সম্পদলৈ ৰূপান্তৰ কৰে। উদাহৰণ হিচাপে, অসমৰ চাহ শিল্পৰ কথাকে ক'ব পাৰি। ব্ৰিটিছসকল অসমলৈ অহাৰ আগতে চাহগছবোৰ সম্পদ হিচাপে বিবেচিত নহৈ এবিধ প্ৰাকৃতিক উদ্ভিদ বা প্ৰকৃতিৰ সামগ্ৰী বুলিহে ধৰি লোৱা হৈছিল। ব্ৰিটিছসকল অসমত থকা কালত চাহগছক উপযুক্তভাৱে প্ৰতিপালন কৰি আৰু চাহপাত উৎপাদন কৰি ইয়াক এবিধ প্ৰয়োজনীয় সম্পদলৈ ৰূপান্তৰ কৰিলে। গতিকে কোনো দ্ৰব্য সম্পদ হ'বলৈ হ'লে- ই আমাৰ প্ৰয়োজন পূৰাব লাগিব, ই ব্যৱহাৰৰ উপযোগী হ'ব লাগিব আৰু ভৱিষ্যতৰ বাবে কামত অহা হ'ব লাগিব।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- সকলো দ্ৰব্য বা সামগ্ৰীয়ে সম্পদ নহয়— কথাষাৰ যুক্তিসহকাৰে দলত আলোচনা কৰি লিখা।

সম্পদৰ প্ৰকাৰ :

আমাৰ চৌপাশে বিস্তাৰিত হৈ থকা বস্তু-সামগ্ৰীসমূহেই কেৱল সম্পদ নহয়; মানুহো সম্পদ। মানুহে নিজে সম্পদ হোৱাৰ লগতে সম্পদ সৃষ্টি আৰু বৃদ্ধিত অৰিহণা যোগায়। সম্পদৰ প্ৰধান ভাগ তিনিটা—প্ৰাকৃতিক সম্পদ, মানৱ সম্পদ আৰু মানৱসৃষ্ট সম্পদ।

প্ৰাকৃতিক সম্পদ :

যিবোৰ বস্তু-সামগ্ৰী প্ৰকৃতিৰ পৰা আহৰণ কৰা হয়, সেয়াই প্ৰাকৃতিক সম্পদ। মানুহৰ খাদ্য, বস্ত্ৰ আৰু বাসস্থান— এই মৌলিক প্ৰয়োজনসমূহৰ সকলোখিনি সম্পদ আমি প্ৰকৃতিৰ পৰাই আহৰণ কৰি লওঁ।

প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহক প্ৰধানতঃ দুই ভাগত ভগাব পাৰি— অক্ষয় সম্পদ আৰু ক্ষয়িষ্ণু সম্পদ। অক্ষয় সম্পদসমূহ অক্ষয়। মানুহে অহৰহ ব্যৱহাৰ কৰিও ইয়াক শেষ কৰিব নোৱাৰে। বৰষুণ, বায়ু শক্তি, সৌৰশক্তি আদি অক্ষয় সম্পদৰ উদাহৰণ। ক্ষয়িষ্ণু সম্পদ দুই প্ৰকাৰৰ (ক) নবীকৰণক্ষম সম্পদ আৰু (খ) অ-নবীকৰণক্ষম সম্পদ।

(ক) নবীকৰণক্ষম সম্পদ :

এই শ্ৰেণীৰ সম্পদসমূহ মানুহে অহৰহ ব্যৱহাৰ কৰি থাকিলেও শেষ নহয়; কাৰণ প্ৰকৃতিয়ে তাক নবীকৰণ কৰি থাকে। উদাহৰণস্বৰূপে, মাটি, পানী, বায়ু, প্ৰাকৃতিক ঘাঁহনি, অৰণ্য, বন্য জীৱ-জন্তু ইত্যাদি। এইটো মনকৰিবলগীয়া যে এক বিশেষ সময়ৰ ভিতৰত প্ৰাকৃতিকভাৱে স্থানান্তৰণ, পৰিৱৰ্তন আৰু পুনৰ উৎপাদনৰ জৰিয়তে সম্পদসমূহৰ নবীকৰণ সম্ভৱ হয়। এনে সম্পদ এবাৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ পিছতো পুনৰ ব্যৱহাৰৰ সুবিধা থাকে (চিত্ৰ ৬.১)।

চিত্ৰ ৬.১ সাগৰীয় জলৰাশি নবীকৰণক্ষম সম্পদ

(খ) অ-নবীকৰণক্ষম সম্পদ :

এবাৰ আহৰণ কৰি ব্যৱহাৰ কৰাৰ পিছত এই সম্পদ পুনৰ সৃষ্টি নহয় আৰু প্ৰকৃতিয়েও এইবোৰ পুনৰ উৎপাদন নকৰে। যেনে- খনিজ পদাৰ্থ, তাম, লো, জীবাণু ইন্ধন (কয়লা, খাৰুৱা তেল) ইত্যাদি। এনে সম্পদসমূহ অ-নবীকৰণক্ষম বাবে ইয়াৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত মিতব্যয়ী হোৱাটো দৰকাৰ (চিত্ৰ ৬.২)।

জানি থওঁ আহা :

এইটো মন কৰিবলগীয়া যে, নবীকৰণক্ষম সম্পদসমূহ সময়ত অ-নবীকৰণক্ষম সম্পদ হ'ব পাৰে- যদি আমি এনেসম্পদসমূহ পুনৰ সৃষ্টি হোৱাৰ পৰিমাণতকৈ অধিক হাৰত ব্যৱহাৰ কৰোঁ। উদাহৰণস্বৰূপে, আমাৰ প্ৰয়োজনত অৰণ্য আৰু জীৱজন্তুৰ আহৰণ (ব্যৱহাৰ) কৰোঁতে যদি ইয়াৰ স্বাভাৱিক বৃদ্ধিৰ তুলনাত অধিক হাৰত ব্যৱহাৰ কৰা হয়, তেতিয়া তেনে সম্পদৰ পৰিমাণ ক্ৰমান্বয়ে কমি যায় আৰু নিঃশেষ হ'বলৈ ধৰে। বৰ্তমান পৃথিৱীত মানুহৰ অপ-ব্যৱহাৰৰ ফলত বহুতো সম্পদ এনেদৰে নিঃশেষ হ'বলৈ ধৰিছে।

উৎসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহক দুটাকৈ ভাগত ভগাব পাৰি। যেনে-জৈৱিক আৰু অজৈৱিক সম্পদ। জীৱ জগতৰ পৰা আমি যি সম্পদ আহৰণ কৰোঁ সেয়াই জৈৱিক সম্পদ। উদ্ভিদ জগতৰ পৰা পোৱা বিভিন্ন শস্য, ফল-মূল, শাক-পাচলি, জন্তুৰ পৰা আহৰণ কৰা বিভিন্ন সামগ্ৰী জৈৱিক সম্পদৰ উদাহৰণ। মানুহো জৈৱিক সম্পদৰ অন্তৰ্গত। বুদ্ধি-বৃত্তি থকা প্ৰাণী হিচাপে মানুহে নিজৰ উন্নয়ন সাধিব পাৰে। মানুহে প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহৰো উপযুক্ত ব্যৱহাৰ, সংৰক্ষণ আদিৰ ক্ষেত্ৰত বুদ্ধি-বৃত্তি খটুৱাই উৎকৰ্ষ সাধন কৰিব পাৰে। জীৱহীন সম্পদসমূহক অজৈৱিক

সম্পদ বুলি জনা যায়। শিল, মাটি, পানী, খনিজ সামগ্ৰী আদি এই শ্ৰেণীৰ সম্পদৰ ভিতৰত পৰে।

বিতৰণৰ ভিত্তিত প্ৰাকৃতিক সম্পদক দুটা ভাগত ভগাব পাৰি— সৰ্বব্যাপী সম্পদ আৰু স্থানভিত্তিক সম্পদ। সাধাৰণতে, সকলোতে পোৱা সম্পদসমূহেই সৰ্বব্যাপী সম্পদ। উদাহৰণস্বৰূপে, আমি শ্বাস-প্ৰশ্বাসত ব্যৱহাৰ কৰা বায়ু এবিধ সৰ্বব্যাপী সম্পদ। আনহাতে, স্থানভিত্তিক সম্পদসমূহ সকলো ঠাইতে পোৱা নাযায়। এক নিৰ্দিষ্ট পৰিৱেশ আৰু অৱস্থাত স্থানভিত্তিক সম্পদসমূহ পোৱা যায়। লোৰ আকৰ, তাম, কয়লা আদি স্থানভিত্তিক সম্পদ।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- ⊙ জৈৱিক সম্পদৰ ভিতৰত মানৱক শ্ৰেষ্ঠতম সম্পদ বুলি কোৱা হয় কিয়?
- ⊙ তোমাৰ অঞ্চলত কি কি স্থানভিত্তিক সম্পদ আছে? তালিকাভুক্ত কৰা।

উন্নয়ন আৰু ব্যৱহাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰাকৃতিক সম্পদক প্ৰকৃত সম্পদ আৰু সম্ভাৱ্যপূৰ্ণ সম্পদ হিচাপে দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। মানুহে সদ্যবহাৰ কৰি আৰু কামত লগাই প্ৰকৃতিৰ পৰা ইতিমধ্যে যিবোৰ সম্পদ আহৰণ কৰিছে সেয়াই প্ৰকৃত সম্পদ। এনে সম্পদৰ মজুত থকা পৰিমাণ অনুমান কৰিব পৰা যায়। কয়লা, পেট্ৰ'লিয়াম, ইউৰেনিয়াম আদি শক্তি সম্পদসমূহে এই শ্ৰেণীৰ সম্পদৰ অন্তৰ্ভুক্ত। এই শ্ৰেণীৰ সম্পদ সীমিত বুলি জনাৰ পিছত ইয়াক পৰিমিত ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰাটো অতি আৱশ্যকীয় হৈ পৰিছে।

যিবোৰ সম্পদৰ আমাৰ ভৱিষ্যত

উন্নয়নত সহায় কৰাৰ সম্ভাৱনীয়তা অধিক আৰু বৰ্তমান ইয়াৰ ব্যৱহাৰে তেনে সম্ভাৱনীয়তাৰ উমান দিয়ে, সেয়ে

চিত্ৰ : ৬.৩ বতাহ কল। উপকূলীয় আৰু পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ সজোৰেৰে বলা বতাহৰ পৰা বতাহ কলৰ জৰিয়তে বিদ্যুৎ উৎপাদন কৰা হয়। এনে বতাহক সম্ভাৱনাপূৰ্ণ সম্পদলৈ ৰূপান্তৰ কৰিব পৰা যায়।

চিত্ৰ : ৬.২ কয়লা খনন অঞ্চল। কয়লা এবিধ প্ৰকৃত সম্পদ। প্ৰকৃতিত এইবিধ সম্পদ নিৰ্দিষ্ট পৰিমাণেহে আছে। মুক্ত খনন কাৰ্যৰ বাবে এনেবিধ সম্পদ নিঃশেষ হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে।

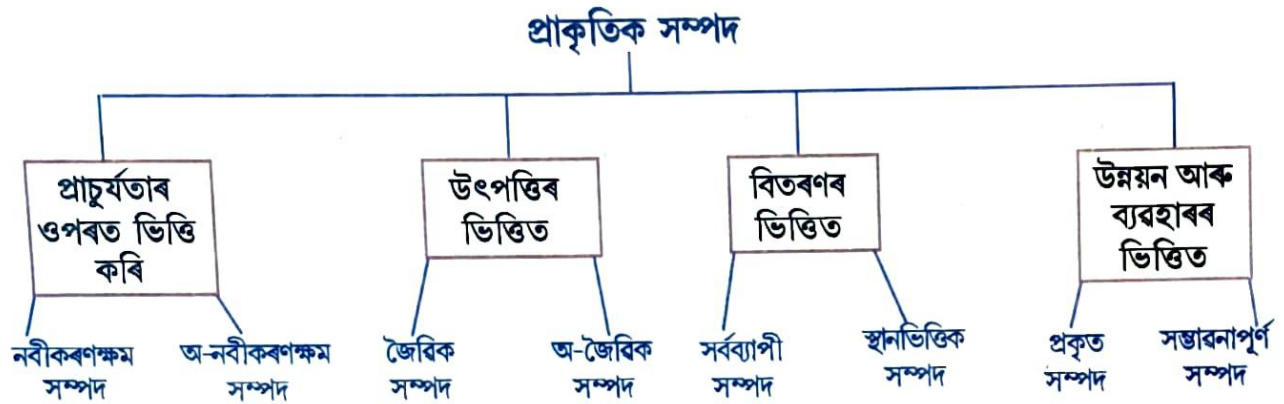
সম্ভাৱ্যপূৰ্ণ সম্পদ। এই শ্ৰেণীৰ সম্পদ মজুত থকাৰ পৰিমাণ নিশ্চিতকৈ জনা সম্ভৱ নহ'ব পাৰে; কিন্তু অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত এনে সম্পদ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। উদাহৰণস্বৰূপে, অসমৰ মাজেৰে বৈ যোৱা ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ পানী জল বিদ্যুৎ শক্তি আহৰণৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনীয়তা থকা আৰু জলসিঞ্চনৰ সুবিধা লাভ কৰিব পৰা সম্পদ। তেনেদৰে বৰ্তমান উদ্ভিদ জগতৰ বহুসংখ্যক বনৌষধি উদ্ভিদ মানুহকে ধৰি জীৱজন্তুৰ স্বাস্থ্য আৰু চিকিৎসাৰ বাবে এক সম্ভাৱনীয়তাপূৰ্ণ সম্পদ হিচাপে চিনাক্তকৰণ হৈছে (চিত্ৰ ৬.৩)।

জানি থওঁ আহা :

পানী এবিধ মূল্যবান প্ৰাকৃতিক সম্পদ। পৃথিৱীৰ মুঠ জলভাগৰ প্ৰায় ৯৭% সমুদ্ৰৰ লুণীয়া পানী আৰু ৩% হৈ সাধাৰণ পানী। এই কম অংশৰো (৩% সাধাৰণ পানীৰ) সকলোখিনি পানী আমি পোৱাতো সম্ভৱ নহয়। কিয়নো, ইয়াৰ একাংশ পানী মেৰু অঞ্চলৰ বৰফেৰে আবৃত। পৃথিৱীৰ সমগ্ৰ পানীৰ তুলনাত জলপৃষ্ঠ আৰু মাটিৰ তলৰ পৰা সহজে পোৱা অ-লুণীয়া পানীৰ পৰিমাণ ০.০০০৩%। গতিকে, পৃথিৱীত থকা পানীৰ পৰিমাণ অত্যধিক যদিও ব্যৱহাৰযোগ্য পানীৰ পৰিমাণ তুলনামূলকভাৱে অতি কম আৰু ই আমাৰ অমূল্য সম্পদ।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- পানী কিয় এবিধ অতি সম্ভাৱ্যপূৰ্ণ সম্পদ? মানুহৰ বাবে এনেবিধ সম্পদ কিয় গুৰুত্বপূৰ্ণ?

চিত্ৰ : প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহৰ শ্ৰেণী বিভাজন

মানৱ সম্পদ আৰু মানৱসৃষ্ট সম্পদ :

মানুহ শ্ৰেষ্ঠতম জৈৱিক সম্পদ। ব্যক্তিৰ বুদ্ধিমত্তা, কৰ্মদক্ষতা আৰু কৌশল, উৎপাদন ক্ষমতা আৰু কৰ্মৰ আচৰণবিধিয়ে এখন দেশৰ মানৱ সম্পদ সৃষ্টি কৰাৰ প্ৰধান কাৰক। এখন ৰাষ্ট্ৰৰ বাসিন্দাসকলৰ দক্ষতাৰ ওপৰতে ৰাষ্ট্ৰৰ উন্নতি বহুখিনি নিৰ্ভৰ কৰে। সেয়ে মানুহে নিজে দেশৰ সম্পদ হোৱাৰ লগতে বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত সম্পদৰ সৃষ্টি আৰু ৰূপান্তৰৰ জৰিয়তে ৰাষ্ট্ৰৰ উন্নয়নত অৰিহণা যোগাব পাৰে। এইক্ষেত্ৰত ভাৰতবৰ্ষত দেখা দিয়া মেধাৰ বহিৰ্গমন (Brain drain) সমস্যাটো আমাৰ ৰাষ্ট্ৰৰ সম্পদৰ এক ক্ষতিকাৰক দিশ। বৰ্তমান ভাৰত চৰকাৰে মানৱ সম্পদ উন্নয়নৰ বাবে বহুতো কাৰ্য ব্যৱস্থা হাতত লৈছে। আগৰ পাঠত তোমালোকে মানৱ সম্পদ সম্পৰ্কে সবিশেষ জানিব পাৰিছা।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- এখন দেশৰ উন্নতি নিৰ্ভৰ কৰে সেই দেশত বাস কৰা মানুহ আৰু মানৱসম্পদৰ ওপৰত। যুক্তিসহকাৰে ব্যাখ্যা কৰা।

সম্পদৰ সংৰক্ষণ :

প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহক ৰক্ষণাবেক্ষণ দিয়াটোৱে সম্পদৰ সংৰক্ষণ। এতিয়া পৃথিৱীত গছ-গছনি, বন্যপ্ৰাণী আৰু অৰণ্যৰ পৰিমাণ ব্যাপক হাৰত কমি গৈছে। বতৰৰ অস্বাভাৱিক পৰিৱৰ্তনত কৃষি, উদ্যোগ, শিল্প, ব্যৱসায় আৰু বৃত্তিত বহুতো সমস্যাৰ সৃষ্টি হৈছে। বৰ্ধিত জনসংখ্যাৰ বাবে সীমিত প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ নাটনিৰ সমস্যাই দেখা দিছে। বৰ্তমান আমি সন্মুখীন হোৱা এনে এক অৱস্থা বা পৰিৱেশৰ বাবে সম্পদৰ সংৰক্ষণ অতি প্ৰয়োজন।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- সম্পদসমূহ আমি কি কি কাৰণে সংৰক্ষণ কৰিব লাগে? আলোচনা কৰি লিখা।

সম্পদ সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা :

এখন দেশৰ সম্পদসমূহ উপযুক্তভাৱে সংৰক্ষণ কৰিবলৈ কিছু নীতি মানি চলাটো প্ৰয়োজন। সম্পদ সংৰক্ষণৰ এনে নীতি আৰু আচৰণবিধিসমূহ মূলতঃ এনেধৰণৰ—

- (ক) সম্পদৰ সদ্ব্যৱহাৰৰ বাবে পৰিকল্পনা কৰা।
- (খ) সম্পদৰ মজুত আৰু মানুহৰ প্ৰয়োজনৰ মাজত সমতা ৰক্ষা কৰি চলা।
- (গ) সম্পদ আৰু পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ হকে সচেতনতা সৃষ্টি কৰা আৰু তেনে কাৰ্যক উৎসাহিত কৰা।

আমাৰ সম্পদসমূহ সদ্ব্যৱহাৰ কৰি ভৱিষ্যতলৈ সংৰক্ষণ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে। আমি প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহ বিভিন্ন প্ৰকাৰে সংৰক্ষণ কৰিব পাৰো। পানী, ভূমি আৰু শক্তি সম্পদ কেনেধৰণে সংৰক্ষণ কৰিব পাৰি তাৰ এক নমুনা তলৰ তালিকাত দেখুওৱা হৈছে—

প্ৰাকৃতিক সম্পদ সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা		
পানী সংৰক্ষণৰ বাবে	শক্তি সংৰক্ষণৰ বাবে	ভূমিসংৰক্ষণৰ বাবে
→ অবাবত পানী ব্যৱহাৰ নকৰা আৰু ব্যৱহাৰ নোহোৱা সময়ত পানীৰ নলী বন্ধ কৰি অপচয় ৰোধ কৰা। → বৰষুণৰ পানী জমা কৰি ৰাখি পুনৰ ব্যৱহাৰৰ ব্যৱস্থা কৰা। → শোধিত পানী জলসিঞ্চনত ব্যৱহাৰ কৰা। → ঘৰুৱা আৰু ঔদ্যোগিক উভয় ক্ষেত্ৰতে পানী ব্যৱহাৰত মিতব্যয়ী হোৱা।	→ সৌৰশক্তি, পৰমাণু শক্তি আদি বৈকল্পিক শক্তি সম্পদক দৈনন্দিন প্ৰয়োজনীয় শক্তি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা। → শক্তি আহৰণত ইন্ধনৰ অপব্যয় নকৰা। → উত্তম, কৰ্মক্ষম ইন্ধন ব্যৱহাৰ কৰা। → যথাসম্ভৱ কম পৰিমাণে জীবাণু ইন্ধন ব্যৱহাৰ কৰা।	→ প্ৰাকৃতিকভাৱে মাটিৰ উৰ্বৰতা বৃদ্ধি কৰাৰ জৰিয়তে প্ৰয়োজনীয় খাদ্যশস্য উৎপাদন কৰা। → এঢলীয়া ঠাইত খাজ কাটি ভূমি ক্ষয় ৰোধ কৰা। → ঘাঁহ, মাহ জাতীয় আদি ভূমিক্ষয় প্ৰতিৰোধী উদ্ভিদ ৰোপণ কৰা।

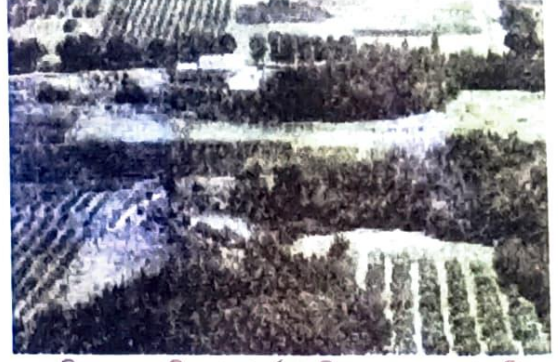
সম্পদ আৰু উন্নয়ন :

বৰ্তমান প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ প্ৰয়োগেৰে প্ৰাকৃতিক সম্পদ ব্যৱহাৰ কৰি অধিক উৎপাদন লাভ কৰিব পৰা হৈছে। যান্ত্ৰিক শক্তিয়ে বৃহৎ পৰিমাণত অধিক উৎপাদন কৰিবলৈ লোৱাৰ ফলত প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ অত্যধিক ব্যৱহাৰ হোৱা আমি দেখিবলৈ পাইছো। ভৱিষ্যতে আমাৰ প্ৰযুক্তিগত দিশৰ উন্নয়নৰ হাৰতকৈও অধিকভাৱে সম্পদৰ উদ্ঘাটন আৰু ব্যৱহাৰ কৰিলে সমস্যাৰ সৃষ্টি হ'ব।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- “ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নে প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ওপৰত হেঁচা প্ৰয়োগ কৰে” — এই কথাশাৰীৰ যুক্তিযুক্ততা বিচাৰ কৰি নিজৰ মতামত দাঙি ধৰা।

মানুহৰ প্ৰগতি আৰু অৰ্থনৈতিক বিকাশৰ বাবে প্ৰকৃতিত থকা সম্পদৰাজিৰ সদ্ব্যৱহাৰ কৰাটো এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ। ভৱিষ্যতেও যাতে এনে সম্পদৰাজিৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাটো সম্ভৱ হৈ থাকে, সেইক্ষেত্ৰত সচেতনতাৰ মনোভাৱ গঢ়ি উঠা প্ৰয়োজন। বাঁহ, কাঠ আদিকে ধৰি বহুকেইবিধ সম্পদ মানুহৰ অত্যধিক ব্যৱহাৰৰ ফলত কমি যোৱাৰ বাবে বহুতো সমস্যাৰ সৃষ্টি হৈছে। হয়তো এনেবোৰ সম্পদ কমি গৈ গৈ এদিন নিঃশেষ হ'ব। সেয়েহে এনে সম্পদৰাজিৰ ভৱিষ্যৎ ব্যৱহাৰ আৰু দীৰ্ঘম্যাদী উন্নয়নৰ হকে যথাযথ সংৰক্ষণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ (চিত্ৰ ৬.৪)।

চিত্ৰ : ৬.৪ মাটি সজ্জাবাদপূৰ্ণ প্ৰাকৃতিক সম্পদ। সাৰুৱা মাটি পৰিকল্পিতভাৱে ব্যৱহাৰ কৰিলে বৰ্তমানত অধিক উৎপাদন কৰাৰ লগতে ভৱিষ্যতলৈ এনে সম্পদে উন্নতিসাধনত সহায় কৰে।

ক্ৰিয়াকলাপ :

- সম্পদৰ দীৰ্ঘম্যাদী উন্নয়ন কেনেদৰে সম্ভৱ? চিন্তা কৰি লিখি উলিওৱা।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথা :

- মানুহৰ প্ৰয়োজন পূৰাবলৈ কোনো উৎসৰ পৰা যোগান ধৰিব পৰা দ্ৰব্য-সামগ্ৰীসমূহেই সম্পদ।
- সকলো দ্ৰব্য বা সামগ্ৰীয়ে সম্পদ নহয়। মানুহৰ প্ৰয়োজন পূৰাব পৰা আৰু উপযুক্তভাৱে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা দ্ৰব্য-সামগ্ৰীয়ে সম্পদ।
- সম্পদৰ প্ৰধানভাগ তিনিটা— প্ৰাকৃতিক, মানৱসম্পদ আৰু মানৱসৃষ্ট সম্পদ।
- প্ৰাচুৰ্যতা, উৎপত্তি, বিতৰণ আৰু উন্নয়নৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সম্পদসমূহৰ শ্ৰেণী বিভাজন কৰা হৈছে।
- ব্যক্তিৰ বুদ্ধিমত্তা, কৰ্মদক্ষতা আৰু কৌশল, উৎপাদন ক্ষমতা আৰু কৰ্মৰ আচৰণবিধিয়ে এখন দেশৰ মানৱে সৃষ্টি কৰা সম্পদৰ প্ৰধান কাৰক।
- প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহক ৰক্ষণাবেক্ষণ দিয়াটোৱে সম্পদৰ সংৰক্ষণ।
- উপযুক্তভাৱে সম্পদ সংৰক্ষণ কৰিবলৈ হ'লে কিছু নীতি-আচৰণবিধি মানি চলাটো প্ৰয়োজন।
- মানুহৰ জীৱনৰ প্ৰয়োজনীয়তা বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যত উভয়তে পূৰাব পৰা ব্যৱস্থাই সম্পদৰ দীৰ্ঘম্যাদী উন্নয়ন।

অনুশীলনী

- ১। সম্পদ বুলিলে কি বুজা? সম্পদৰ প্রধান ভাগ কেইটা আৰু কি কি? লিখা।
- ২। 'মানৱ শ্ৰেষ্ঠতম জৈৱিক সম্পদ।' যুক্তি দৰ্শাই লিখা (এশ শব্দৰ ভিতৰত)।
- ৩। তুমি জনা প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহ কি কি? সেইবোৰৰ সংৰক্ষণ ব্যৱস্থা সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখা।
- ৪। দীৰ্ঘম্যাদী উন্নয়ন বুলিলে কি বুজা? দীৰ্ঘম্যাদী উন্নয়ন কিয় প্ৰয়োজন? লিখা।
- ৫। পাৰ্থক্য লিখি উলিওৱা
 - (ক) নবীকৰণক্ষম সম্পদ আৰু অ-নবীকৰণক্ষম সম্পদ
 - (খ) সৰ্বব্যাপী সম্পদ আৰু স্থানভিত্তিক সম্পদ
 - (গ) প্ৰকৃত সম্পদ আৰু সম্ভাৱনাপূৰ্ণ সম্পদ
- ৬। শুদ্ধ উত্তৰটোত ☒ চিন দিয়া—
 - (ক) সম্পদ হ'বলৈ হ'লে তলৰ কোনটো প্ৰয়োজন নহয়?
 - (i) পৰিমাণ (ii) প্ৰয়োজন পূৰাব পৰা সামগ্ৰী (iii) ব্যৱহাৰৰ বাবে উপযোগী
 - (খ) তলৰ কোনটো মানৱসৃষ্ট সম্পদ নহয়?
 - (i) পৰ্বত-পাহাৰ (ii) থকা ঘৰ (iii) জলবিদ্যুৎ
- ৭। তোমাৰ বাসস্থানৰ চৌপাশে থকা প্ৰাণী আৰু উদ্ভিদবোৰৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰা আৰু সেইবোৰৰ সংৰক্ষণ কিয় প্ৰয়োজন নিশ্চিত কৰা।
- ৮। তলৰ তালিকাখনৰ আলমত স্থানীয় সম্পদসমূহৰ সংৰক্ষণৰ পৰিকল্পনা কৰোঁ আহা

সম্পদৰ উপাদান সমূহ	কেনেকৈ সংৰক্ষণ কৰিব?	কাৰ সহায়ত বা সহযোগ লৈ কৰিব?	কি কামত আহিব?
ৰাজহুৱা পুখুৰী, বিল, জলাশয় ইত্যাদি			
ঐতিহ্যমূলক সমল (নাম উল্লেখ কৰিব)			
ওচৰৰ পাহাৰ, নৈ			
স্থানীয় সাংস্কৃতিক সমল			
সৃষ্টিশীল কাম-কাজ (কামৰ উল্লেখ কৰিব)			

